Мордовия авылларында эшм?к?рлек, фермерлык ?с?. Зур авылларда эш г?рли, халык р?х?тл?неп яши. Тел?с? нинди юн?лешт? эш башларга тел??чел?р ?чен д??л?тне? т?рле программалары ярд?мг? кил?: фермерлар, ?з эшен башлап ?иб?рерг? тел??чел?р ?чен аерым, ху?алыклар ?чен аерым. Бер с?з бел?н ?йтк?нд?, озак бер урында таптанганнан со? авылларыбыз я?ача яши башлады. ?мма матбугат битл?ренд?, телевизор-интернет чыганакларда ??м к?нд?лек тормышта кечкен? ??м уртача дип атаган авылларыбыз таралу темасы б?генг? актуаль булып кала. Яшерен-батырын т?гел, Россия авылларны? к?бесенд? бер проблема – авыл картая, яшьл?р ш???рг? кит?. Яшьл?р булмагач балалар аз, м?кт?пл?р ябыла, акча ягы кысан... Бу хакта сез н?рс? уйлыйсыз?Югарыдагы сорау буенча бернич? кешене? фикере бел?н таныштырырга булдык. Д?рес, без авыл таралуны? т?п с?б?бен ?лл? белмибез, ?лл? белм?мешк? салынабыз. К?бебез авылларны? таралуын эчкелек бел?н б?йл?п с?йл?рг? ярата. Тарих битл?ренд?ге Горбачев вакытындагы “коры закон” булды. Ул закон бетерелг?ч, халык т?рле суррогатлар эчеп ?л?чел?р д? байтак иде. ?мма авылларны? бетеп бару процессы туктамады.

– Ми?а килг?нд?, авылларны? таралуына аракы гына гаепле т?гел. Ч?нки СССР вакытында да аракы сатылды бит. Эч?чел?р д? булды. Эш бер ?ирд? д? туктап тормады. Ч?нки кич эчс? д? ??рбер эшче ирт?н ?з урынында иде. Авыл ху?алыгында ч?ч? вакытында, ??йге эшл?рд?, к?з урып-?ыю вакытында эчеп й?р?че булмады диярлек. ?зене? ?аваплы эшт? эшл?ве, халык алдында ?аваплы булуын ??ркем яхшы бел? иде. ??рбер кешене? ирт?г?се к?не бар иде, ул шу?а ышанып, ?метл?неп эшл?де. Хезм?т хакы вакытында бирелеп барды. Авылда техника да ?ит?рлек иде, кешел?р эшсез й?рем?де. Гади халыкны? эч? турында уйларга вакыты юк иде, ди гомерене? к?п ?лешен «Механический» заводында хезм?т итеп Саранск ш???ренд? яш??че Ш?мил Кыяметдин улы Чураков.

С?б?пл?рне? бернич?сен Ельник районы Акчево м?кт?бе укытучысы Гульнара Х?лим кызы Шехмаметьева ?йтеп китте:

– СССР таралгач, завод-фабрикалар эшт?н туктады, колхоз-совхозлар таратылды, маллар юкка чыкты. Техниканы металлоломга турап озаттылар. Халыкка эш бетте, аларны? ирт?г?сен? ышанычы юкка чыкты. Шуны? н?ти??сенд? авыллар таркала башлады. М?с?л?н, Иске Кадеш авылыбызны? урынында ике метрлы бурьян ?с?. Эшсез калган халык кая барырга белми аптырап калды: эч? башлады, акча таба алмаганнары

читк? чыгып кит?рг? м??б?р булды. Гаил?сен туйдырырга, баласын укытырга, т?рбиял?п ?стерерг? кир?к бит. Бигр?к т? яшьл?р к?пл?п китте. ?мма бу х?л барлык авылда т?гел. Ельник районы авылларында я?адан ?йл?р т?зил?р, м?с?л?н безне? авылыбызда, балалар, аз булса да туа, иген иг?л?р, мал ?стер?без...? бит авыл халкы яш?ешне? ??рбер ?лк?сенд?: армияг? - солдат, завод-фабрикаларга - эшче, ф?нг? - гыйлем иял?ре бир?.
Тагы бу теманы ?стереп бер фикер игътибарга лаек. Ул Кадошкино районы Латышовка авылы Главасы Рима ?мин кызы Арюкова с?зл?ре:
– Яшерен-батырын т?гел, б?ген авылларны? барысында да бер проблема – авыл картая, яшьл?р ш???рг? кит?. Яшьл?р булмагач балалар аз, м?кт?пл?р ябыла, акча ягы кысан. ?мма бу б?тенл?й беттек диг?н с?з т?гел ?ле. Тел?с? нинди юн?лешт? эш башларга тел??чел?р ?чен д??л?тне? т?рле программалары эшли. Фермерлар, ш?хси ху?алыклар эшен башлап ?иб?р? ?чен документлар ?ыеп, ?зерл?п тапшыру эше ?и?ел т?гел, шу?а алар авыл, район хакимиятл?ре бел?н берлект? эшли. ?лб?тт?, читт?н займнар, кредит алмый торып ?з акча?а гына эшне башлап ?иб?р? м?мкин д? т?гел, к?п ху?алыклар кес? калынлыгы бел?н мактана алмый. Шу?а х?к?м?т кредит буенча процентларны? бер ?лешен компенсацияли. Фермерлык, ш?хси предпринимательлекне башлап ?иб?рг?нд? шактый авырлыклар булса да, эшне башлап ?иб?рг?ч, ?ирен? ?иткерерг? тырышалар безне? халык. Эше? бар ик?н, дим?к, кил?ч?ге? д? бар.
Фикерл?р д? авыллар т?сле т?рле: бу хакта сез н?рс? уйлыйсыз?

Наил? Насырова